

Richtinggevend kader Verklarende Analyse

Een richtinggevend kader voor gemeenten en
aanbieders in regio IJsselland en Twente

Regionaal
Serviceteam Jeugd
IJsselland

Samenwerkingsagenda
Jeugdhulp Twente

Richtinggevend kader

Verklarende Analyse

1. Waarom een richtinggevend kader?

Een richtinggevend kader is noodzakelijk om de implementatie van de Verklarende Analyse (VA) vanuit gedeelde uitgangspunten te bevorderen. De lokale implementatie voor de Verklarende Analyse wordt bij de gemeenten en aanbieders zelf belegd, aangezien zij de meeste kennis hebben van hun eigen lokale context. Het uitgangspunt hierbij is dat de jeugdige en het gezin altijd centraal staan: wat hebben zij nodig, wat werkt voor hen, en hoe zorgen we voor duurzame oplossingen in hun specifieke situatie? Regionale ondersteuning vindt plaats vanuit Expertise Netwerk Overijssel, het Transformatieconvenant (Ijsselland) en de Samenwerkingsagenda Jeugd (Twente).

Dit is een eerste versie van het richtinggevendkader waarin we met elkaar onze lessons learned zullen blijven verwerken. De volgende onderwerpen komen aan bod:

- **Koppeling met beleid (hoofdstuk 2):** De VA sluit aan bij zowel landelijke als regionale beleidsdoelen, zoals de hervormingsagenda jeugd en de regiovisies Jeugd Ijsselland en Twente. Het kader verbindt deze beleidslijnen en maakt ze praktisch toepasbaar.
- **Behoefte aan uniformiteit (hoofdstuk 3):** De VA is een instrument dat zorgvuldig moet worden toegepast om complexe casuïstiek beter te begrijpen en passende ondersteuning te bieden. Het streven is om de Verklarende Analyse binnen de regio Ijsselland en Twente zoveel mogelijk homogeen te implementeren. Gezamenlijke uitgangspunten dragen hieraan bij.
- **Focus op samenwerking (hoofdstuk 4):** De VA vereist nauwe samenwerking tussen lokale teams, gemeenten, aanbieders en netwerkpartners. Een richtinggevend kader bevordert deze samenwerking door randvoorwaarden en verantwoordelijkheden te verduidelijken. Wel zijn gemeenten en aanbieders zelf vrij hoe zij de uitgangspunten van het richtinggevend kader willen realiseren en verantwoordelijk voor de lokale implementatie.
- **Borging van kwaliteit en impact (hoofdstuk 5):** Met dit kader kunnen we waarborgen dat de VA leidt tot duurzame oplossingen, jeugdigen minder vaak terugkeren in de jeugdhulp en bijdraagt aan het verminderen van (onnodige) door- en/of uithuisplaatsingen. Evaluatie en continue leren vormen daartoe een belangrijk onderdeel.

2. Context: Beleid en focus op de Verklarende Analyse

2.1 Landelijk beleid

Jeugdhulp moet toegankelijk zijn voor jeugdigen en gezinnen die zich in de meest kwetsbare situaties bevinden. Op dit moment ontvangt deze doelgroep vaak niet de juiste ondersteuning, zijn er wachtlijsten en staat de betaalbaarheid van jeugdhulp onder druk. Niet alle hulpvragen van jeugdigen of ouders hoeven echter met jeugdhulp beantwoord te worden. Sommige vragen horen bij het gewone opvoeden en opgroeien of zijn vragen die beantwoord kunnen worden in de sociale context van gezinnen. In de Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 is daarom een belangrijke opdracht opgenomen om lokale teams en de toegang tot jeugdhulp te versterken. Een goede brede analyse (waar een verklarende analyse onderdeel van kan uitmaken) wordt als middel gezien om te beoordelen mét een gezin en/of de jeugdige wat het nodig heeft en waar hulp geboden kan worden (binnen of buiten jeugdhulp); hierbij is 'matched care' het uitgangspunt. Deze aanpak maakt het mogelijk om beter in te spelen op de behoeften van jeugdigen en gezinnen, met als doel: duurzame oplossingen te realiseren. Hierdoor keren jeugdigen minder vaak terug in de jeugdhulp, en wordt bijgedragen aan het terugdringen van (onnodige) uithuisplaatsingen. Indien een jeugdige wel (tijdelijk) uit huis wordt geplaatst, zal de Verklarende Analyse helpen om de jeugdige direct passende zorg te bieden (first time right principe).

2.2 Regionale vertaling

In de regiovisies Jeugd van IJsselland en Twente wordt het landelijk beleid onderschreven en vertaald in een Transformatieconvenant (IJsselland) Samenwerkingsagenda Jeugdhulp (Twente) Aanpak wachttijden Jeugdhulp (IJsselland en Twente).

Er wordt gestreefd onder regie van de lokale teams zo vroeg mogelijk in de keten te starten met verklarend analyseren. Door zo vroeg mogelijk in te zetten op factoren die een veroorzakende of in standhoudende rol hebben, kan voorkomen worden dat er moet worden opgeschaald. Een VA is een dynamisch document dat in overeenstemming met de betrokkenen door de keten met het gezin meegaat. Het RET-team, team Anders (Twente), GiZ (IJsselland), Coördinatiepunt Wonen & Verblijf (Twente), de gecertificeerde instellingen (GI's) en jeugdhulpaanbieders spelen een belangrijke rol in deze keten.

Voor complexere casuïstiek wordt altijd een VA uitgevoerd. Dit is het geval wanneer: 1. Eerder ingezette hulp niet effectief is gebleken en/of 2. Verschillende vraagstukken/belangen tegelijkertijd spelen en/of 3. Sprake is van comorbiditeit en/of 4. Gedrag niet goed te plaatsen is (Bron: Molendrift). De werkafspraken worden gemaakt dat er in aansluiting op de NJI richtlijn in de toekomst bij kernbeslissingen*, te beginnen met uithuisplaatsingen, altijd verklarend geanalyseerd wordt.

* IGJ: beslissingen die ingrijpende gevolgen hebben voor de jeugdigen en/of hun ouders

	Vraaganalyse	Probleem- en krachtanalyse	Verklarende Analyse
Hulpvraag in kader	✓	✓	✓
Aanleiding voor hulp zoeken (waarom nu?)		✓	✓
Aard en ernst van de problemen		✓	✓
Bevorderende factoren (gezin en jeugdige en bredere context)		✓	✓
Risicofactoren (gezin en jeugdige en bredere context)		✓	✓
Werktheorie over samenhang en verandermogelijkheden		✓	✓

3. Uitgangspunten

De uitgangspunten zijn leidend voor de implementatie en toepassing van de Verklarende Analyse. Deze punten zijn gebaseerd op best practices, input van betrokken partijen en wetenschappelijke inzichten.

3.1 De jeugdige en het gezin/netwerk als vertrekpunt

- De hulpvraag van de jeugdige en het gezin/netwerk staat centraal.
- De VA wordt samen met hen gemaakt.
- De VA vormt een gedeeld beeld vanuit verschillende perspectieven
- De ingevulde VA is primair eigendom van de jeugdige en het gezin/netwerk en gaat door de keten met hen mee.

3.2 Er is een goede vraag- en/of probleem- en krachtenanalyse

- Verwijzers zijn in staat de vragen van de jeugdige en het gezin/netwerk samen met andere betrokkene professionals uit te werken en te ordenen in een vraag- en probleem/krachtenanalyse. Deze vormt input voor een VA. Naast het analyseren heeft de VA ook een ander belangrijk doel: het goed neerzetten van de samenwerkingsrelatie met het gezin. Bovendien helpt de VA om een gedeeld beeld van de situatie te creëren, waarbij zowel helpende als belemmerende factoren worden geïdentificeerd.

3.3 Eenduidige uitvoering door gekwalificeerde professionals

- Op basis van de vraag- en/of probleem- en krachtenanalyse door HBO-professionals wordt de Verklarende Analyse uitgevoerd door WO-professionals in samenwerking met HBO-professionals.
- Scholing van HBO-professionals richt zich op het uitvoeren van een goede vraag- en/of probleem- en krachtenanalyse evenals op het herkennen van situaties waarin een verklarende analyse van meerwaarde is. De scholing van WO-professionals richt zich op het uitvoeren van een verklarende analyse.

3.4 Inbedden in bestaande werkprocessen

- De VA wordt geïntegreerd in bestaande werkprocessen, zodat deze niet als extra taak wordt ervaren maar als versterking van de bestaande aanpak.
- Teams worden regionaal ondersteund bij het vinden van aansluiting tussen de VA en hun dagelijkse werkwijze.

3.5 Warme overdracht en samenwerking

- Bij de overgang van gemeente naar aanbieder of tussen professionals wordt gezorgd voor een warme overdracht. De VA is een dynamisch document dat in overeenstemming met de betrokkenen door de keten met de jeugdige en het gezin/netwerk meegaat en waar nodig kan worden aangepast.
- Wanneer verwijzers en/of aanbieders niet de expertise hebben om verklarend te analyseren, wordt er kennis en kunde gebruikt van andere betrokkenen die deze expertise goed beheersen.

3.6 Continue evaluatie en verbetering

- De toepassing van de VA wordt regelmatig geëvalueerd. Dit omvat zowel evaluatie op proces als resultaat. De checklist voor een gedegen en onderbouwde VA van Molendrift kan hier ondersteunend bij zijn.
- Gemeenten en aanbieders maken gebruik van deze evaluaties om bij te sturen en te verbeteren.
- WO-professionals bieden intervisie en supervisie aan collega's om kennisdeling en deskundigheidsbevordering te waarborgen.
- Casuïstiekbesprekingen worden structureel ingezet als leer- en reflectiemomenten.

3.7 Aandacht voor draagvlak en commitment

- Het creëren van draagvlak onder gemeenten, aanbieders en professionals is een essentiële randvoorwaarde voor succes. Trainingen en informatiesessies worden ingezet om teams bewust te maken van de meerwaarde en toepassing van de VA.
- We beginnen met gemeenten, aanbieders en professionals die mee willen doen en betrekken daarin vooral mensen die al bekend zijn met VA om hen te gebruiken als pioniers.

3.8 Ondersteuning vanuit de regio

- De jeughulpregio heeft ervoor gekozen om Samen1Analyse, bekend als het Molendrift-model, als uitgangspunt te nemen bij de toepassing van de Verklarende Analyse. Hoewel dit model niet verplicht is, wordt het aanbevolen om binnen de regio zoveel mogelijk één taal in de keten te spreken en met één uniform model te werken. Dit bevordert de duidelijkheid, consistentie en samenwerking tussen gemeenten, aanbieders, professionals en de jeugdige en het gezin/netwerk.
- Gemeenten, aanbieders en professionals kunnen tot 2026 gebruik maken van kosteloze trainingen in het Molendrift-model, aangeboden door Expertise Netwerk Overijssel, om de toepassing van de Verklarende Analyse te implementeren. We starten hierbij met voorlopers en werken toe naar een train de trainer construct om het verklarend analyseren te borgen in de regio.

4. Randvoorwaarden

Voor een succesvolle implementatie zijn de volgende randvoorwaarden essentieel:

Organisatorisch:

- Gemeenten en aanbieders maken concrete afspraken over verantwoordelijkheden, rollen en middelen.
- Er is structurele financiering en tijdsruimte beschikbaar voor trainingen, casuïstiekbesprekingen en evaluaties.
- Er is structurele financiering en tijdsruimte beschikbaar om de verklarende analyse kwalitatief goed uit te voeren.
- Gemeenten en aanbieders stellen een aanspreekpunt aan die verantwoordelijk is voor de implementatie van de Verklarende Analyse binnen hun organisatie.

Professionalisering:

- De inzet van WO-professionals in samenwerking met HBO-professionals is geborgd.
- Professionals worden adequaat getraind in het gebruik en de interpretatie van de Verklarende Analyse.
- Intervisie en supervisie worden structureel ingericht.

Technisch en procesmatig:

- Er zijn heldere werkafspraken over wanneer en hoe de VA wordt ingezet.
- Tools en formats worden beschikbaar gesteld om professionals te ondersteunen.

5. Evaluatie en leren

Evaluatie is een essentieel onderdeel van de implementatie van de Verklarende Analyse (VA). Het biedt inzicht in de werking, kwaliteit en resultaten van de aanpak en stimuleert een lerende praktijk. Het evaluatieproces is cyclisch opgezet en richt zich op tussentijdse procesevaluaties, feedback van betrokkenen en resultaatmetingen. De inzichten worden gedeeld met alle relevante partijen en gebruikt om continu te verbeteren. Zo wordt gewaarborgd dat de VA optimaal bijdraagt aan duurzame oplossingen voor de jeugdige en het gezin/netwerk.

Onderdelen van het evaluatieproces:

- **Tussentijdse procesevaluaties:** Bijvoorbeeld na de pilotfase en halverwege het eerste implementatiejaar op basis waarvan we zo nodig bij kunnen sturen in het implementatieproces.

- **Feedbackgesprekken:** Verwijzers, professionals, de jeugdige en het gezin/netwerk en andere stakeholders leveren input over hun ervaringen. De focus ligt op de impact van de VA en hoe deze bijdraagt aan betere ondersteuning. Om cliëntperspectief te waarborgen worden bij de feedbackgesprekken expliciet aandacht besteed aan de ervaringen van jeugdigen en het gezin/netwerk: voelen zij zich gehoord, begrepen en ondersteund?
- **Resultaatmeting:** Indicatoren zoals doorlooptijd, klanttevredenheid, ervaren effectiviteit en de mate waarin jeugdigen passende hulp ontvangen na een VA worden gemonitord.

6. Conclusie

De Verklarende Analyse biedt een kans om de jeugdhulp te versterken en maatwerkoplossingen te realiseren. Dit richtinggevende kader ondersteunt gemeenten en aanbieders bij een zorgvuldige implementatie, met aandacht voor draagvlak, kwaliteit en samenwerking. Door gezamenlijk op te trekken en continu te leren, zetten we een belangrijke stap in de transformatie van de jeugdhulp.

Esther Roenhorst

E-mail: e.roenhorst@enschede.nl

Chiel Dekker

E-mail: c.dekker@rsj-ijsselland.nl

Hinke van der Werf

E-mail: h.vanderwerf@twentsekoers.nl